

És alta, molt alta, l'escala de la poesia

L'entrevista que vam publicar al nostre setmanari al crític i escriptor Joan Ferraté ha alçat la pols. Reproduïm ara les opinions d'Alexis Eudald Solà, que va ser-hi al·ludit.

Alexis Eudald Solà

A. Eudald.

No negaré pas, de cap manera, al senyor Joan Ferraté el dret d'expressar les seves opinions sempre que li plagui. Ara bé, en justa correspondència, demano que se'm concedeixi de poder-ne dissentir públicament, sobretot quan, d'una manera força despectiva —«un tal Solà»— hi he estat al·ludit. En una entrevista publicada al número 74 de la revista *EL TEMPS*, al costat d'altres apreciacions, el senyor Ferraté es refereix al meu treball de traductor de Kavafis i em titlla de «potiner de la llengua», alhora que em recrimina «una bada-da immensa».

Haig d'agrair, d'entrada, al docte col·lega que hagi mirat amb tanta cura les meves traduccions: sempre és un consol saber que hi ha algú que et llegeix tan atentament. Però l'error que m'impugna —una mala traducció de *times* (i no *time*, com diu ell) en el poema «Dins l'Església»— és, si més no, molt discutible. Que *timí* en grec vol dir «honor» i també «preu» ho sé perfectament. Ara, ¿per què vaig traduir-ho per mitjà de la paraula «temps»? Doncs, perquè vaig considerar que la significació del poema quedava molt més clara. En tot cas, que hoi tingui ben present, no va ser

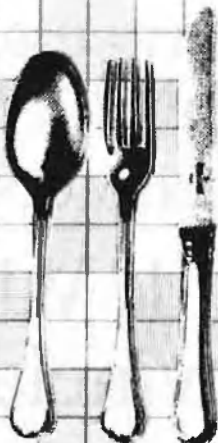
per influència d'altres traductors, els quals, com he vist, en això solen ser unànimes i tradueixen «honors». Resulta, però, que a mi el final del poema —«el meu esperit se'n va vers els

grans temps de la nostra nissaga, el nostre gloriós període bizantí»— em va convèncer més que no pas «el meu esperit se'n va vers els grans honors de la nostra nissaga...», etc».

De tota manera, retreure'm una minúcia així és tan pueril com si ara jo recriminés al senyor Joan Ferraté la seva traducció, per exemple, del verb *apédide*, que vol dir simplement «donar», «tornar» o «restituir», i que ell, a la pàgina 127, interpreta com «exhalar», o bé, en el títol del mateix poema, la confusió de la locució *káto ap' tó*, que vol dir «sota de la...» i no «davant de la casa», com ha escrit ell. Val la pena que si guem seriosos: ¿per què el senyor Ferraté ha posat «exhalar» i «davant de» en comptes de «restituir» i «sota de la»? Probablement perquè aquestes paraules li agradaven més. I això és ben lícit i ho fan tots els traductors. I sobre aquest punt no continuo perquè no és aquest el lloc per fer una ressenya crítica de la seva traducció: ja hi ha les revistes especialitzades de filologia on les coses es defensen amb arguments i no amb exabruptes.

Amb tot, però, afegiré que no trobo gaire elegant, sinó més aviat impropri d'un universitari, que em tracti graciosament de «potiner de la llen-

La teua taula en festes

gua». ¿Que al senyor Ferraté no li agrada el meu català? Jo puc objectar que a mi no m'agrada gaire el seu. Ara bé, em guardaré prou de dir-li «potiner». Per una qüestió elemental d'educació, una cosa ben essencial que el senyor Ferraté, malgrat la seva edat i haver passat tants anys en universitats estrangeres, no sembla pas tenir.

Però tornem al nostre afer. El senyor Ferraté diu que jo parteixo de la idea que no cal l'esforç. Em sembla que s'equivoca i li recordaré, primer, que en matèria de traducció hi ha molts criteris i que cadascun pot ser igualment vàlid i respectable. Això d'una banda. De l'altra, que a vegades les coses en aparença fetes «sense esforç» són precisament les més difícils i les més elaborades. I malgrat el que el senyor Ferraté pugui opinar, jo voldria assenyalar també que l'esforç que ell diu que ha realitzat no em sembla gaire reeixit. Agafo uns quants exemples de la seva traducció a l'atzar i que el lector faci de jutge. En el poema *Un vell* (pàgina 32) el senyor Ferraté escriu: «Ja ho sap que s'ha fet vell; prou que ho nota i que ho veu. / I és com si fos ahir, que era un galifardeu.» Abans, però, també havia escrit (p. 29) «Un mariner cap al seu fons el mar ha pres- / La seva mare, en tant, que no en sap res, / se'n va a encendre a la Verge un ciri llarg, i ensems / prega que aviat torni i que faci bon temps—», i encara més enllà (p. 38) «Nosaltres som que l'obra dels déus hem aturat, / amb el nostre ésser efímer, ignar i esvalotat», (p. 39) «En aquest lloc

ombrívol, de cambres fosques, passo / dies feixucs, voltant amunt i avall, i m'escarrasso», (p. 73) «L'Església m'agrada —els serafins alats, / la plata dels seus calzes, els canelobres estirats, / els llums, la trona, els sants pintats.» (p. 128) «Amb paraules, la fesomia i el meu capteniment, / em faré una armadura d'excel·lent qualitat; / i així afrontaré la gent dolent, / sense tenir cap por ni fluixedat.»

Em sembla que el lector ja en tindrà prou amb unes quantes mostres, però encara podria afegir-ne d'altres com aquestes que haurien fet morir d'enveja el mateix Salom de Sinerà. Jo, per la meua part, confessaré que a mi, que segons diu sóc «un potiner», m'averkonyiria haver escrit això. I puc assegurar, a més, que els versos de Kavafis, en grec, mai no sonen a versos de pastorets com els que acabo d'exposar. Que el senyor Ferraté reflexioni sobre la llengua, la rima..., els rebles (o els *pedaços*, com deien els nostres execrables poetes del segle XIV) i els redolins.

Al costat de tot això, encara podria continuar parlant de les contradiccions del senyor Ferraté, però hi renuncio, tot i que se'm fa difícil entendre —malgrat la seva explicació— com compagina l'afirmació que «les traduccions de Riba són immillorables» amb el fet que ell hagi tornat a traduir els seixanta-sis poemes que Riba ja ens havia donat. És clar que és molt lliure de fer-ho, però només sempre que les seves versions superin les d'en Riba... Jo comprenc molt bé que, entre altres coses, introduir la ri-

ma allí on Riba —poeta que el senyor Ferraté admira— no va atrevir-se a utilitzar-la fos una bella audàcia, *mais... il osa trop*.

I m'aturo aquí. M'ha sabut greu haver hagut de fer aquesta nota. Que el lector me'n disculpi. Però potser el respecte als lectors exigia per part meua uns aclariments i una rectificació a unes declaracions que, em sigui permès de dir-ho de passada, en tots sentits —i no només en allò que fa referència a mi— considero ben poc afortunades. D'una persona ja madura tothom més aviat n'espera serenitat, reflexió i bon judici, i no la manifestació pública d'una lamentable acritud i d'un encara més lamentable ressentiment. Aquí la gent no està per aquestes coses. Aquí la gent procura —procurem— de fer la feina amb honradesa i cadascú amb les llums —més tènues o més intenses— amb què ha estat dotat per la naturalesa. Ara és l'hora de treballar en pau i de construir. No és l'hora de l'agressivitat, com el senyor Ferraté es complau a afirmar.

Que ho tingui en compte el senyor Ferraté, i que pensi que si s'entesta a continuar amb manifestacions tan poc lluides corre el risc de trobar-se per terra baldat i desarmat, com va succeir al Quixot després de la seva lluita contra els molins de vent. Naturalment, no seré pas jo qui l'escometi: amb aquestes paraules, que confio no haver de reprendre, digui el que digui el senyor Ferraté, dono per acabada la meua excessivament llarga, però potser necessària, puntualització. □

La teua taula en festes

BAR
RESTAURANT

La Lonja

Palafox, 1. Tel. 352 99 75
València 46001

La Riuà

dinars i sopars

RESTAURANT
VALENCIÀ
Mar, 27
Tel. 331 71 72
VALENCIA - 3